

Śląsk, jakiego nie znacie! O „magicznym” dziedzictwie Nikiszowca – Pomnika Historii

Materiały edukacyjne z zakresu
dziedzictwa kulturowego

Narodowy
Instytut
Dziedzictwa

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Autorka

**dr Joanna Zabłocka-Skorek, trenerka edukacji kulturalnej,
nauczycielka, miłośniczka sztuki prymitywnej i naiwnej,
ślązaczka**

Praca wyróżniona w organizowanym przez Narodowy Instytut Dziedzictwa konkursie na opracowanie materiałów edukacyjnych dla szkół w zakresie dziedzictwa kulturowego.

Konkurs miał na celu zwiększenie efektywności systemu upowszechniania wiedzy o dziedzictwie i jego wartości, a także kreowanie w młodym pokoleniu przekonania o znaczeniu dziedzictwa kulturowego dla integralnego rozwoju człowieka poprzez tworzenie użytecznych i zgodnych z dobrymi praktykami nowoczesnej edukacji materiałów dydaktycznych.

Przedmiotem konkursu było opracowanie materiałów edukacyjnych przeznaczonych do wykorzystania przez nauczycieli, edukatorów lub opiekunów w pracy z dziećmi i młodzieżą podczas zajęć dydaktycznych w przedszkolach, szkołach podstawowych, a także w liceach, technikach, szkołach branżowych i policealnych.

Śląsk, jakiego nie znacie! O „magicznym” dziedzictwie Nikiszowca – Pomnika Historii

Grupa wiekowa: klasy 7–8 szkoły podstawowej i szkoły ponadpodstawowe.

Przedmiot: zajęcia interdyscyplinarne (geografia, język polski, wiedza o społeczeństwie, historia, historia sztuki).

Czas: 90 minut (dwie jednostki lekcyjne).

CELE:

- upowszechnienie wiedzy o polskim dziedzictwie kulturowym, Pomnikach Historii i konieczności zachowania zabytków w pamięci społecznej;
- stworzenie uczniom warunków do dostrzegania piękna otaczającego świata w różnych jego aspektach, sprzyjających kontemplacji wartości obiektów dziedzictwa kulturowego;
- wzmacnianie poczucia tożsamości kulturowej, narodowej i regionalnej;
- kształtowanie poczucia dumy z dorobku narodu (różnych obiektów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Polski);
- wychowywanie świadomego odbiorcy i uczestnika kultury;
- kształtowanie postawy zrozumienia i szacunku dla tradycji, kultury i osiągnięć cywilizacyjnych Polski, własnego regionu i społeczności lokalnej oraz dla ludzi innych kultur i tradycji;
- zerwanie za stereotypowym myśleniem o Śląsku i śląskiej kulturze;
- wykorzystanie aplikacji mobilnych w celach edukacyjnych.

METODY NAUCZANIA:

- praca z aplikacjami mobilnymi – uczniowie wykorzystują na zajęciach własne smartfony;
- asocjogram, burza mózgów, mapa myśli – przeprowadzone w aplikacji mobilnej Mentimeter.com i WordArt.com;
- heureza; miniwykład;
- praca w parach; praca indywidualna;
- praca z tekstem kultury (memy, teksty audiowizualne, dzieła sztuki malarzkiej, dzieła sztuki architektonicznej) – analiza i interpretacja, analiza komparatystyczna;
- kolaż (wykonany w dowolnie wybranej przez uczniów aplikacji).

FORMY PRACY:

- indywidualna,
- zbiorowa,
- grupowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- aplikacje mobilne (mentimeter.com, wirtualny spacer po Nikiszu, WordArt.com);
- laptop, rzutnik, głośniki, ekran lub tablica interaktywna;
- prezentacja multimedialna (dołączona do niniejszego scenariusza);
- film „Śląskie | klip promocyjny | ZABYTKI I ARCHITEKTURA”, dostęp: <https://www.youtube.com/watch?v=v635B717drQ>
- Film a AUDIODESKRYPCJA: <https://www.zabytkitechniki.pl/poi/1715/osie-wdle-nikiszowiec>
- Film „Teofil Ociepka – śląski malarz prymitywista, mistyk, założyciel Grupy Janowskiej” (dołączony do niniejszego scenariusza);
- „Słownik symboli” i „Słownik mitów i tradycji kultury” Władysława Kopalińskiego (dowolne wydanie);
- film „Angelus”, reż. Lech Majewski, Polska 2000.

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:**KLASY VII I VIII SZKOŁY PODSTAWOWEJ:**

Kształcenie ogólne w szkole podstawowej ma na celu:

1. Wprowadzanie uczniów w świat wartości, w tym ofiarności, współpracy, solidarności, altruizmu, patriotyzmu i szacunku dla tradycji, wskazywanie wzorców postępowania i budowanie relacji społecznych, sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia (rodzina, przyjaciele);
2. Wzmacnianie poczucia tożsamości indywidualnej, kulturowej, narodowej, regionalnej i etnicznej.

Kształcenie i wychowanie w szkole podstawowej sprzyja rozwijaniu postaw obywatelskich, patriotycznych i społecznych uczniów. Zadaniem szkoły jest wzmacnianie poczucia tożsamości narodowej, przywiązania do historii i tradycji narodowych.

GEOGRAFIA:

Ważne zadanie geografii szkolnej kształtującej postawy patriotyczne i poczucie dumy z bycia Polakiem powinno być realizowane za pomocą działań dydaktycznych służących zdobyciu rzetelnej wiedzy na temat dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Polski oraz jej miejsca w Europie i świecie. Ugruntowana świadomość własnej wartości i korzeni oraz tożsamość terytorialna, kształtowana w procesie poznawania geografii własnego regionu oraz kraju ojczystego, stanowi we współczesnym świecie fundament rozumienia innych narodów i kultur bez obawy o utratę własnej tożsamości.

III. Kształtowanie postaw:

5. Kształtowanie poczucia dumy z piękna ojczystej przyrody i dorobku narodu (różnych obiektów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego własnego regionu i Polski, krajobrazów Polski, walorów przyrodniczych, kulturowych, turystycznych oraz sukcesów polskich przedsiębiorstw na arenie międzynarodowej).

Wymagania szczególne:

5. opisuje zajęcia, tradycje rodzinne i zwyczaje mieszkańców wybranych krain geograficznych Polski;
6. opisuje najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Polski oraz wskazuje je na mapie.

HISTORIA:

(...) Istotne jest budzenie przekonania, że nie można budować przyszłości bez pamięci historycznej, bez kształtowania szacunku dla dziedzictwa narodowego oraz wyrabiania poczucia troski o pamiątki i zabytki historyczne (...).

JĘZYK POLSKI:

Odbiór tekstów kultury, uczeń:

- wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu: publicystycznego, popularnonaukowego lub naukowego;
- interpretuje dzieła sztuki (obraz, grafika, rzeźba, fotografia);
- określa wartości estetyczne poznawanych tekstów kultury;
- znajduje w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, komiksach, piosenkach) nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych.

Zadaniem nauczyciela języka polskiego na II etapie edukacyjnym jest przede wszystkim:

- wychowywanie świadomego odbiorcy i uczestnika kultury, szczególnie dzieł literackich;
- rozwijanie poczucia tożsamości narodowej oraz szacunku dla tradycji;
- rozwijanie w uczniu ciekawości świata, motywacji do poznawania kultury własnego regionu oraz dziedzictwa narodowego;
- kształtowanie postawy otwartości wobec innych kultur i szacunku dla ich dorobku;
- kształtowanie samodzielności w docieraniu do informacji, rozwijanie umiejętności ich selekcjonowania, krytycznej oceny oraz wykorzystania we własnym rozwoju.

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE:

(...) Kształcenie to ma także prowadzić do ugruntowania postaw szacunku dla dziedzictwa narodowego i ogólnowiatowego oraz ciekawości poznawczej, otwartości i tolerancji.

LICEUM I TECHNIKUM:

Celem kształcenia ogólnego w liceum ogólnokształcącym i technikum jest:

- (...) rozwijanie narzędzi myślowych umożliwiających uczniom obcowanie z kulturą i jej rozumienie;
- (...) W procesie kształcenia ogólnego szkoła kształtuje u uczniów postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej. W rozwoju społecznym bardzo ważne jest kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji.

GEOGRAFIA:

(...) Kolejnym ważnym założeniem podstawy programowej jest wykorzystanie walorów wychowawczych geografii. Dobór treści w podstawie programowej sprzyja między innymi kształtowaniu takich postaw, jak: rozumienie potrzeby racjonalnego gospodarowania w środowisku geograficznym zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, uwrażliwianie na wartość i znaczenie cennych obiektów przyrodniczych i kulturowych, należących do dziedzictwa lokalnego, regionalnego, narodowego, ponadnarodowego. Kształtowane powinny być także postawy solidarności społecznej, szacunku i empatii wobec przedstawicieli innych narodów i grup etnicznych, przyjmowania postawy patriotycznej, wspólnotowej i obywatelskiej, rozumienie pozautilitarnych wartości wybranych elementów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz rozwijanie dociekliwości poznawczej, ukierunkowanej na poszukiwanie prawdy, dobra i piękna.

XV. Społeczeństwo i gospodarka Polski: rozmieszczenie ludności i struktura demograficzna, saldo migracji, struktura zatrudnienia i bezrobocie, urbanizacja i sieć osadnicza, warunki rozwoju rolnictwa, restrukturyzacja przemysłu, sieć transportowa, atrakcyjność turystyczna.

Uczeń:

– (...) prezentuje wartości obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe Polski na przykładzie wybranego regionu lub szlaku turystycznego.

Warunki i sposoby realizacji:

– (...) wprowadzenie takich metod i środków oraz wykorzystanie ośrodków i centrów edukacji, które stwarzają warunki do dostrzegania piękna otaczającego świata w różnych jego aspektach, sprzyjających kontemplacji wartości przyrody i obiektów dziedzictwa kulturowego.

I. Wiedza geograficzna:

– (...) 6. Rozumienie zasad racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody i zachowania dziedzictwa kulturowego.

III. Kształtowanie postaw:

– (...) 8. Kształtowanie postawy zrozumienia i szacunku dla tradycji, kultury i osiągnięć cywilizacyjnych Polski, własnego regionu i społeczności lokalnej oraz dla ludzi innych kultur i tradycji.

III. Kształtowanie postaw (zakres rozszerzony):

– (...) 4. Docenianie znaczenia dóbr kultury i zasobów przyrody w życiu człowieka, rozumienie konieczności racjonalnego ich użytkowania i ochrony.

– (...) 6. Uwrażliwianie na wartość i znaczenie cennych obiektów przyrodniczych i kulturowych, należących do dziedzictwa lokalnego, regionalnego, narodowego i ponadnarodowego.

HISTORIA:

Edukacja historyczna pełni ważne cele wychowawcze. Umożliwia w szczególności:

– (...) 2. wzmacnianie poczucia miłości do Ojczyzny przez szacunek i przywiązanie do tradycji i historii własnego narodu oraz jego osiągnięć, kultury i języka ojczystego.

HISTORIA SZTUKI:

Zadaniem przedmiotu jest (też) przygotowanie uczniów do statusu odbiorcy dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza związanego ze sztukami wizualnymi.

Treści kształcenia:

– (...) 8. porównuje style i kierunki oraz ich wzajemne oddziaływania; uwzględnia źródła inspiracji, wpływ wydarzeń historycznych i kulturalnych oraz estetyki na cechy tych stylów.

II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. Uczeń:

– (...) 4. zna plany i układy przestrzenne najbardziej znanych dzieł architektury oraz dzieł charakterystycznych dla danego stylu i kręgu kulturowego.

(...) W toku realizacji materiału należy powracać do zagadnień poruszanych wcześniej, uwzględniając naturalny, historyczny rozwój. Istotne znaczenie w rozwoju ma też wychowanie w poczuciu odpowiedzialności i szacunku dla prac własnych i cudzych, w tym dziedzictwa kulturowego.

JĘZYK POLSKI:

III. Tworzenie wypowiedzi:

– (...) 4. Kształcenie umiejętności formułowania i uzasadniania sądów na temat dzieł literackich oraz innych tekstów kultury.

Odbiór tekstów kultury, uczeń:

– (...) 6. odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

– 7. odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu.

– porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty.

(...) Kształcenie literackie i kulturowe w liceum ogólnokształcącym oraz technikum powinno akcentować egzystencjalne aspekty doświadczenia siebie, innych, świata, otwierać ciekawą przestrzeń myślenia i wartościowania poprzez kontakty z wartościową literaturą i innymi tekstami kultury. Powinno równocześnie wprowadzać w tradycję jako strażnika pamięci zbiorowej, łącznika między dawnymi i współczesnymi latami – przekaźnika treści wyróżnionych z dziedzictwa kulturowego jako społecznie ważnych i doniosłych, zarówno w czasie przeszłym, jak i współczesnym, w tradycję, która stanowi istotny czynnik procesów światopoglądowych, wpływających na kształtowanie się tożsamości człowieka. Czytanie tekstów literatury i kultury powinno nauczyć nie tylko dialogu z tradycją, ale inspirować do zadawania pytań dziełu warunkowanych osobistym i kulturowym kontekstem, rozumienia roli symbolu i metafory mających związek z wartościami kulturowymi (duchowymi), moralnymi i wartościami sacrum. Zadaniem szkoły ponadpodstawowej jest zatem kształtowanie kompetencji kulturowej: wiedzy i umiejętności oraz samodzielności w dostrzeganiu i interpretowaniu złożonych treści. Ma to szczególne znaczenie dla refleksji młodych ludzi zarówno nad kulturą współczesną, jak i nad kondycją człowieka we współczesnym świecie; nad istotnymi wyzwaniami świata, kultury, cywilizacji, jakim powinna stawiać czoła ludzkość.

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE:

IV. Aspekty etniczne życia społecznego. Uczeń:

– (...) 3. przedstawia elementy dziedzictwa kulturowego etnicznej grupy mniejszościowej w Rzeczypospolitej Polskiej (mniejszości narodowe i etniczne, grupa posługująca się językiem regionalnym, imigranci).

PRZYGOTOWANIE DO LEKCJI:

– przed zajęciami prowadzący tworzy zadanie w aplikacji Mentimeter (<https://www.mentimeter.com/>). Po zalogowaniu w aplikacji należy stworzyć pytanie („Z czym kojarzy Ci się Śląsk?” lub „Czym jest dla Ciebie Śląsk?”). Prowadzący zapisuje kod prezentacji, by później przekazać go uczniom.

– informacje o Pomnikach Historii:

https://www.nid.pl/pl/Informacje_ogolne/Zabytki_w_Polsce/Pomniki_historii/

– źródła wiedzy o Nikiszowcu:

- https://www.nid.pl/pl/Informacje_ogolne/Zabytki_w_Polsce/Pomniki_historii/Lista_miejsc/miejsce.php?ID=289
- <https://katowice.eu/czas-wolny/turystyka/szlaki-turystyczne/magiczny-nikiszowiec>
- <https://www.zlotaproporcja.pl/2015/05/20/nikiszowiec/>
- Film z AUDIODESKRYPCJĄ:
<https://www.zabytkitechniki.pl/poi/1715/osiedle-nikiszowiec>
- <http://www.nikiszowiec.com.pl/>

– prowadzący przygotowuje się do obsługi aplikacji WIRTUALNY SPACER PO NIKISZU, dostępnej na <http://www.nikiszowiec.com.pl/> – aplikacja nie jest obsługiwana przez przeglądarkę Chrome. Należy otwierać ją za pomocą innej przeglądarki. Przed zajęciami należy koniecznie sprawdzić, czy aplikacja WIRTUALNY SPACER działała prawidłowo na komputerze, który będzie wykorzystywany podczas zajęć.

– źródła wiedzy o Grupie Janowskiej:

- <http://www.grupajanowska.slask.pl/HISTORIA.php#glowna>
- <https://culture.pl/pl/tworca/teofil-ociepka>
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Teofil_Ociepka
- <https://niezlasztuka.net/o-sztuce/teofil-ociepka-uniwersum-malarstwo-okultyzm-podroze-kosmos/>

Scenariusz może być wykorzystany na zajęciach prowadzonych w formie zdalnej.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

WSTĘP dla UCZNIÓW SPOZA (GÓRNEGO) ŚLĄSKA – asocjogram:

1. Z czym kojarzy Wam się Śląsk?

– ASOCJOGRAM sporządzony za pomocą aplikacji mobilnej Mentimeter (prowadzący przygotowuje wcześniej pytanie, przesyła kod do uczniów, a następnie, podczas zajęć – prezentuje wyniki [odpowiedzi uczniów] na ekranie).

– W przypadku braku możliwości skorzystania z aplikacji Mentimeter, Nauczyciel przygotowuje asocjogram na tablicy – w środkowej części tablicy przyczepia kartkę ze słowem ŚLĄSK, a na oddzielnych kartkach uczniowie zapisują swoje skojarzenia i doczepiają na tablicy wokół głównego zagadnienia/

LUB, w przypadku pracy zdalnej – za pośrednictwem tablicy w programie do komunikacji zdalnej.

– Ważne, aby po zakończonej pracy (około 10 minut) nauczyciel zebrał odpowiedzi uczniów i spróbował je zanalizować. Być może z odpowiedzi uczniów wyniknie stereotypowe wyobrażenie Śląska jako miejsca, w którym mieszkańcy porozumiewają się wyłącznie gwarą, brak jest terenów zielonych (z powodu kopalń), a powietrze jest bardzo zanieczyszczone – w tym miejscu należy pokazać slajd 2, na którym widnieje mem będący wyrazem stereotypowego myślenia o Śląsku. Mem jest współczesnym tekstem kultury – należy go analizować i interpretować podobnie jak pozostałe teksty kultury. Warto wykorzystywać memy na zajęciach ponieważ: przyciągają uwagę uczniów, posługują się ich językiem, często są dowcipne, przez co bardziej interesujące, a uczniowie chętnie się o nich wypowiadają (dokonują analizy).

– Warto pokazać uczniom jeden z filmów promocyjnych województwa śląskiego, np. <https://www.youtube.com/watch?v=v635B717drQ>

– Uczniom ze Śląska można zadać pytanie: Czym jest dla Ciebie Śląsk?

· Czas: 15 minut.

NIKISZOWIEC JAKO POMNIK HISTORII

2. POMNIK HISTORII – co to takiego?

Nauczyciel sprawdza, czy uczniowie rozumieją pojęcie „Pomnik Historii”. Zbiera ich wypowiedzi, a następnie przedstawia kilka najważniejszych informacji (slajdy 3 i 4).

· Czas: 10 min

3. OSIEDLE ROBOTNICZE NIKISZOWIEC – POMNIK HISTORII

Informacje wstępne – zapoznanie uczniów z miejscem

Nauczyciel przedstawia uczniom (krótko) historię **Nikiszowca** – zabytkowej dzielnicy Katowic, znajdującej się na Szlaku Zabytków Techniki, uznanej w 2011 roku za Pomnik Historii (slajdy 5-9) – oraz film z audiodeskrypcją: <https://www.zabytki-techniki.pl/poi/1715/osiedle-nikiszowiec>

Warto wspomnieć, że obecnie Nikiszowiec jest bardzo popularnym (by nie rzec hipsterskim) miejscem do zwiedzania i do zamieszkania (to może być kolejny ciekawy temat do rozmowy z młodzieżą).

Co roku w okresie mikołajkowym na Nikiszowcu odbywa się niezwykły JARMARK NA NIKISZU, na którym swoje RĘKODZIEŁA i SZTUKĘ UŻYTKOWĄ prezentuje ponad 200 wystawców, a w centralnym punkcie placu stoi przepiękna, zabytkowa karuzela (slajd 10).

Wirtualny spacer po Nikiszu

Prowadzący zaprasza uczniów na WIRTUALNY SPACER po Nikiszu (<http://www.nikiszowiec.com.pl/>). Należy pamiętać i przekazać uczniom, że aplikacja nie jest obsługiwana przez Google Chrome. Jeśli uczniowie będą mieli problem z otwarciem aplikacji – nauczyciel „prowadzi” spacer z pozycji własnego komputera (obraz wyświetlony na ekranie/ tablicy interaktywnej).

· Czas 20 minut.

MISTYCZNE MALARSTWO PRYMITYWISTYCZNE Z NIKISZOWCA

4. Wprowadzenie: Nauczyciel prezentuje uczniom mural Zdzisława Majerczyka (slajd 11) – obecnego członka Grupy Janowskiej. Następnie przedstawia uczniom pokrótce historię tej niezwykłej grupy artystów (ze szczególnym naciskiem

na postać założyciela – Teofila Ociepki). W czasie swej „opowieści” na ekranie wyświetla film „Teofil Ociepka – śląski malarz prymitywista, mistyk, założyciel Grupy Janowskiej”.

· Czas: 10 min.

5. Nauczyciel na własnym komputerze otwiera stronę <https://artsandculture.google.com/>, w wyszukiwarce wpisuje słowo OCIEPKA i klika na pracę „Self-portrait”/”Autoportret”. Nauczyciel i uczniowie (ze szczególnym naciskiem na uczniów) wspólnie próbują odczytać znaczenia poszczególnych symboli zawartych w dziele. Nie będzie to oczywiście sprawa prosta – Teofil Ociepka posługiwał się symbolami, których znaczenie bardzo często było oczywiste tylko dla niego. Warto jednak zachęcić uczniów do skorzystania ze „Słownika symboli” lub „Słownika mitów i tradycji kultury” Władysława Kopalińskiego, aby mogli wcielić się w rolę detektywa, odkrywającego tajemnice ukryte w dziele. Dzięki tego typu „zabawie naukowej” uczniowie dokonają analizy dzieła sztuki, zupełnie nie zdając sobie z tego sprawy! Po wykonaniu pracy nauczyciel gratuluje uczniom!

· Czas: 10 min.

6. Nauczyciel łączy uczniów w pary. Uczniowie pracują z własnymi smartfonami. Jeden z uczniów otwiera aplikację WordArt (www.wordart.com), a telefon drugiej osoby posłuży do wyszukiwania wiadomości w Internecie. Uczniowie mają za zadanie stworzyć CHMURĘ WYRAZÓW skojarzonych z pojęciem GRUPA JANOWSKA. Przed wykonaniem zadania nauczyciel może pokazać widok aplikacji i przedstawić krótką instrukcję tworzenia chmury tagów.

Przykładowa chmura tagów może wyglądać następująco:

Po upływie zadanego czasu uczniowie przesyłają swoje prace do nauczyciela (poprzez ustalony wcześniej [używany w danej grupie] kanał komunikacyjny). Nauczyciel prezentuje i omawia prace uczniów (wyświetla chmury tagów na ekranie).

· Czas 20 min.

POMNIKI HISTORII – PRACA DOMOWA:

7. Zadanie domowe:

Znajdź w Internecie prace Erwina Sówki oraz zdjęcia Osiedla robotniczego Nikiszowiec – Pomnika Historii.

W dowolnej aplikacji mobilnej lub komputerowej stwórz kolaż prac Sówki ze zdjęciami Nikiszowca w taki sposób, aby oba teksty kultury (dzieła malarskie i fotografie) tworzyły spójną całość. Nadaj swojej pracy temat: „Nikiszowiec/Pomnik Historii w dziełach Erwina Sówki – malarza prymitywisty, członka Grupy Janowskiej”. Przykład zestawienia znajduje się w prezentacji, slajd nr 13.

Zadanie dla chcących poszerzyć swoją wiedzę:

Obejrzyj film „Angelus” w reżyserii Lecha Majewskiego (Polska, 2000). Napisz krótką recenzję dzieła.